

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu o!

COĞRAFYA

COĞRAFI KONUM TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUMU

Coğrafi konum, dünya üzerindeki bir yerin adresini, yani nerede olduğunu anlamaya yarar. İki şekilde ifade edilir.

A) Matematik Konum

Paralel ve meridyenler kullanılarak ifade edilen özelliklerdir.

B) Özel Konum

Bir yerin veya bir ülkenin;

- Kıtalar, okyanuslara, denizlere,
- İşlek ticaret yollarına,
- Boğazlara, kanallara,
- Ekonomik ve siyasi teşkilatlara,
- Komşularına göre konumu,
- Yer şekilleri ve yükselti özellikleri o yerin özel konumunu belirler.

NOT

Matematik konum ve özel konumun daha iyi anlaşılabilmesi için paralel ve meridyenlerin özelliklerini bilmek gerekir.

Paraleller ve Özellikleri

1. Ekvator'un 90 kuzeyinde, 90 da güneyinde olmak üzere, toplam 180 paralel bulunur.
2. Başlangıç paraleli Ekvator'dur.
3. En büyük paralel dairesi Ekvator'dur.
4. Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe paralellerin boyları kısalmır. Buna karşılık paralel numaraları büyür.

5. 90° paralelleri kutup noktalarıdır.
6. Paraleller birbirleriyle kesişmezler, birleşmezler.
7. Paraleller doğu - batı doğrultusunda uzanırlar.
8. Ardışık iki paralel arası uzaklık yaklaşık olarak 111 km'dir. Bu uzaklıktan yararlanarak kuzey – güney doğrultusunda ve aynı meridyen üzerinde bulunan iki nokta arasındaki uzunluk hesaplanabilir.

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi paralellerin özelliklerinden değildir?

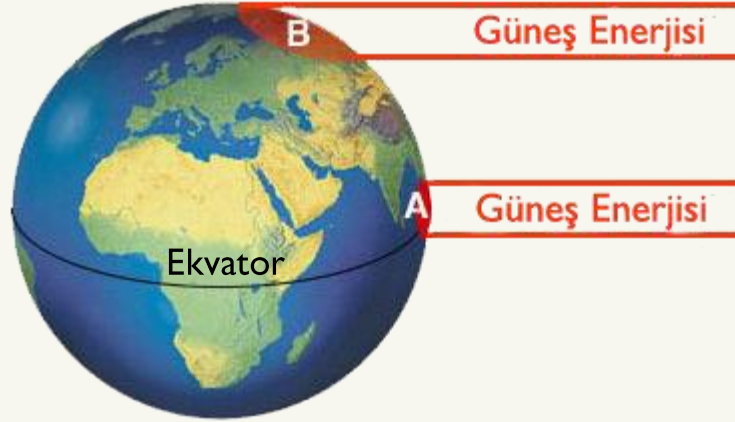
- A) Başlangıç paraleli Ekvatordur.
- B) Ekvatorun kuzeyinde 90, güneyinde 90 olmak üzere toplam 180 tane paralel bulunur.
- C) Aralarında 1° 'lik fark bulunan iki paralel arası kuş uçuşu uzaklık 111 km'dir.
- D) Paraleller kutuplarda nokta halini alır.
- E) Ekvatordan kutuplara doğru gidildikçe paralellerin boyları büyür, numaraları küçülür.

Enlem: Dünya üzerindeki bir yerin açısı cinsinden değeridir.

- Enlem derecesi değiştiğinde ekvatora olan uzaklık da değişir.
- Ekvatora olan uzaklık değiştiğinde ise;
 - Güneş ışınlarının düşme açısı kutuplara doğru küçülür.
 - Işınların atmosferdeki yolu uzar.
 - Tutulma artar ve sıcaklık da kutuplara doğru azalır.
 - Denizlerin sıcaklığı ve tuzluluğu kutuplara doğru azalır.

- Sıcaklık iklim kuşakları oluşur.
- Bitki örtüsü kutuplara doğru aralıksız kuşaklar oluşturur.
- Tarımın yükselti sınırı, toktağan kar sınırı (daimi kar sınırı), orman üst sınırı kutuplara doğru azalır.
- Akarsuların donma süresi kutuplara doğru uzar.
- Gece gündüz arasındaki zaman farkı kutuplara doğru artar.
- Dünya'nın çizgisel dönüş hızı kutuplara doğru azalır.

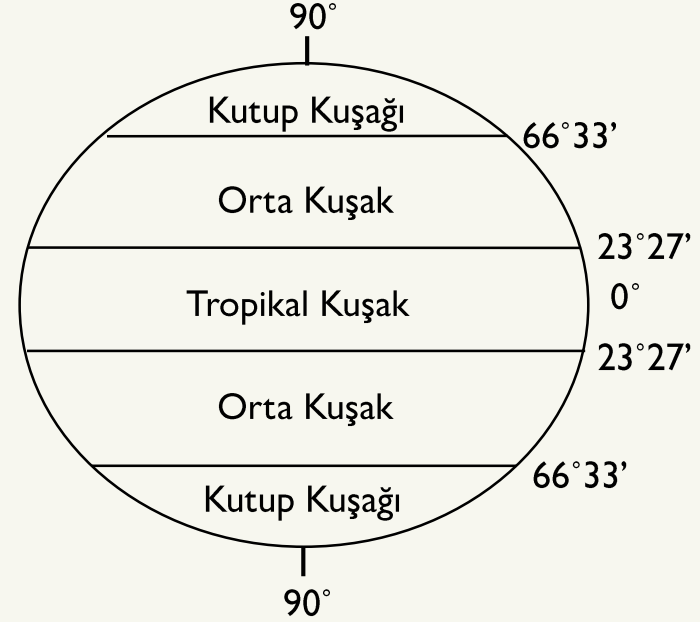
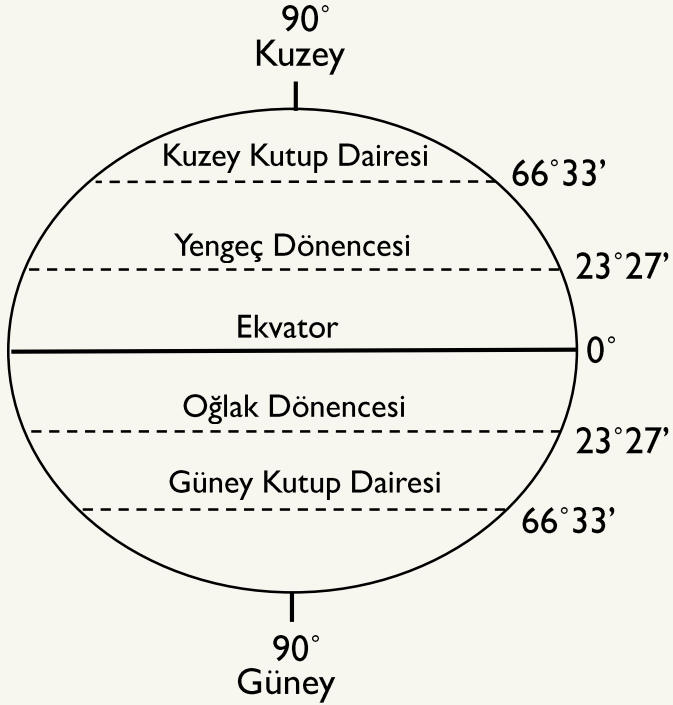

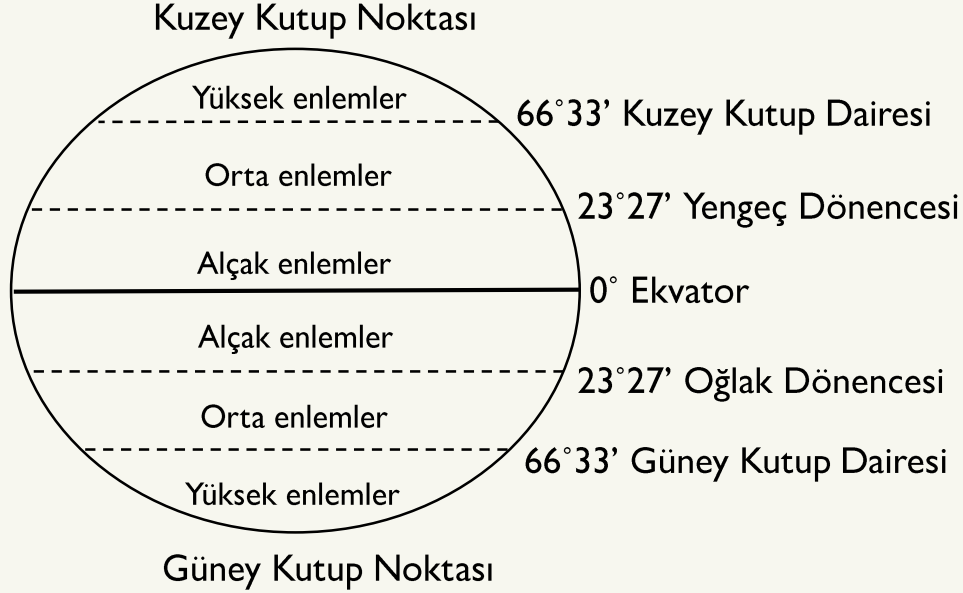
ÖRNEK

Enlem, dünya üzerindeki herhangi bir noktanın başlangıç paraleline olan açısal uzaklığıdır. Aşağıdakilerden hangisi üzerinde enlemin etkisi yoktur?

- A) Karın yerde kalma süresinde
- B) Doğal bitki örtüsünün dağılışında
- C) Sıcaklığın dağılışında
- D) Akarsu rejimlerinde
- E) Kara ve denizlerin dağılışında

- Enlem ve paralel aynı gibi kullanılır, ancak farklıdır.
- Enlem ekvatora açı cinsinden uzaklıktır ve derece, dakika, saniye ile ifade edilir.
- Paraleller ekvatora 1 derece açılarla çizilirler.

Aynı Enlem Üzerindeki Merkezlerin Ortak Özellikleri

- Ekvatora ve kutuplara eşit uzaklıktadırlar.
- Güneş ışınlarını öğle vakti aynı açıyla alırlar.
- Gece-gündüz süreleri birbirine eşittir.
- Dünya'nın çizgisel dönüş hızı aynıdır.

- Aynı iklim kuşağındadırlar. Fakat aynı iklim özelliği görülmeyebilir. (özel konumdan dolayı)
- İki meridyen arasındaki mesafe aynıdır.
- Yer çekimi kuvveti aynıdır.
- Gurup – tan süreleri aynıdır.

ÖRNEK

Bir bölgenin enleminin bilinmesi, o bölge ile ilgili olarak;

- I. Bulunduğu iklim kuşağı
- II. Yıllık sıcaklık farkları
- III. Gece – gündüz süreleri arasındaki fark
- IV. Çizgisel hız

gibi özelliklerinden hangileri hakkında kesin bilgi vermez?

- A) I ve II B) I ve III C) Yalnız II D) II ve IV E) Yalnız III

Meridyenler ve Özellikleri

- Başlangıç meridyeni Greenwich' tir.
- Greenwich'in 180 batısında ve 180 doğusunda olmak üzere 360 tane meridyen yayı vardır.
- Aralarındaki uzaklık sadece Ekvator üzerinde 111 km'dir. Dünya'nın şeklinden dolayı kutuplara gidildikçe bu uzaklık daralır. Örneğin; Türkiye'de ortalama 85 km, kutup dairelerinde 47 km'dir.

- İki meridyen arasında 4 dakikalık yerel saat farkı vardır.
- Kutuplarda birleştikleri için meridyen yayları eşit uzunluktadır.
- Aynı meridyen üzerindeki bütün noktalarda yerel saat aynıdır. Ayrıca 21 Mart – 23 Eylül günlerinde de Güneş aynı anda doğar ve batar.
- 180° doğu – 180° batı meridyeni aynıdır ve tarih değiştirme çizgisidir.

Boylam: Greenwich'e açısal uzaklıktır.

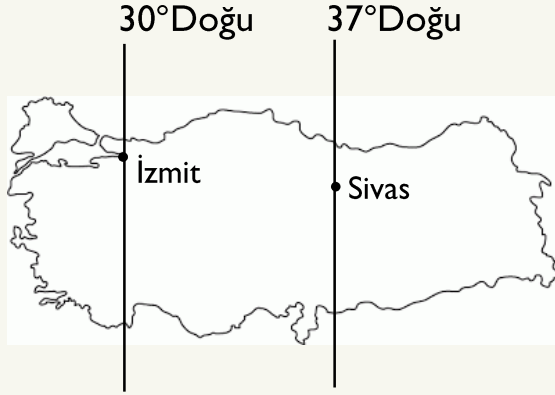
Boylam değiştikçe;

- Yerel saat farkları oluşur.
- Yerel saat öğle vaktine göre belirlendiği için boylam geçildikçe öğle vakti de değişir.

Yerel Saat Hesaplamaları

Yerel Saat: Bir yerin kendine özgü saatidir. Güneş'in ufuk çizgisindeki konumuna göre belirlenir. Güneş ufuk çizgisinde en yüksek konuma geldiğinde, o yerin yerel saati 12.00'dır. Cismin gölgesinin en kısa olduğu zamandır.

ÖRNEK

Yandaki haritada verilen bilgilere göre 21 Mart günü İzmit'te Güneş en tepede iken Sivas'ta yerel saat kaçtır?

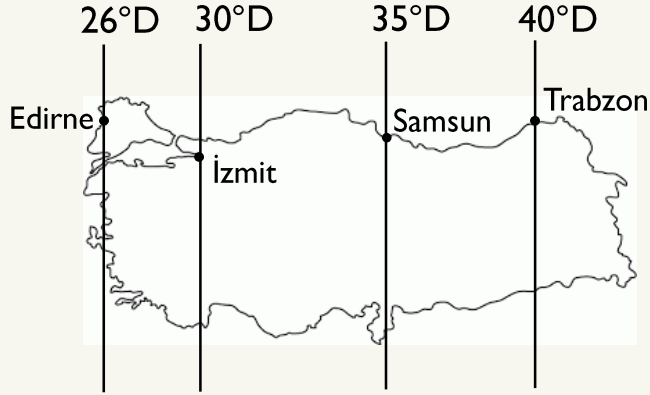
- A) 12.00
- B) 12.08
- C) 11.52
- D) 11.32
- E) 12.28

ÖRNEK

Aralarında 1 saat 16 dakika yerel saat farkı olan iki merkez arasında kaç derecelik boylam farkı vardır?

- A) 19 B) 24 C) 36 D) 45 E) 76

ÖRNEK

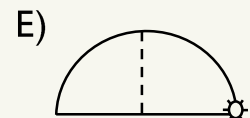
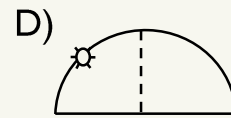
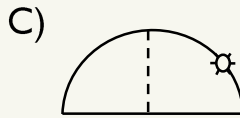
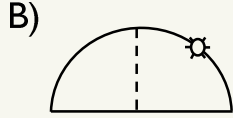
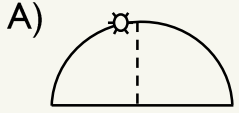

Samsun'da yerel saat 12.00 iken Edirne, İzmit ve Trabzon'da aynı anda yerel saat kaçtır?

	<u>Edirne</u>	<u>İzmit</u>	<u>Trabzon</u>
A)	11.20	11.30	12.30
B)	12.36	12.30	11.30
C)	11.24	11.40	12.20
D)	11.44	11.36	12.44
E)	12.16	11.56	12.36

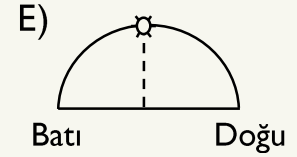
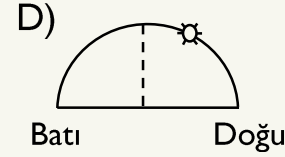
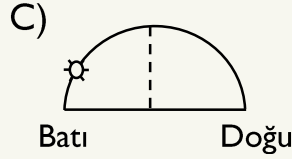
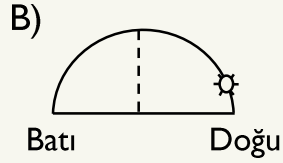
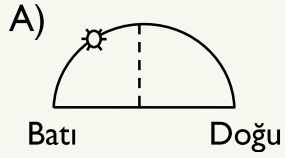
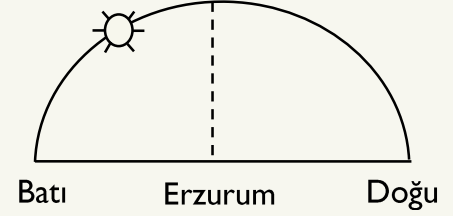
ÖRNEK

Aşağıda aynı enlem üzerinde yer alan beş merkezde Güneş'in aynı andaki konumları gösterilmiştir. Buna göre, hangi merkezde yerel saat daha ileridir?

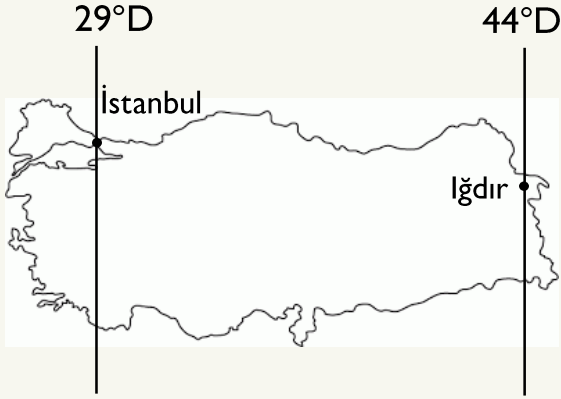

ÖRNEK

Yandaki şekilde Erzurum'da Güneş'in ufuktaki konumu verilmiştir. Aşağıda doğu boylamlarından Güneş'e karşı konumları verilen merkezlerden hangisinin boylam derecesi Erzurum'dan daha büyüktür?

ÖRNEK

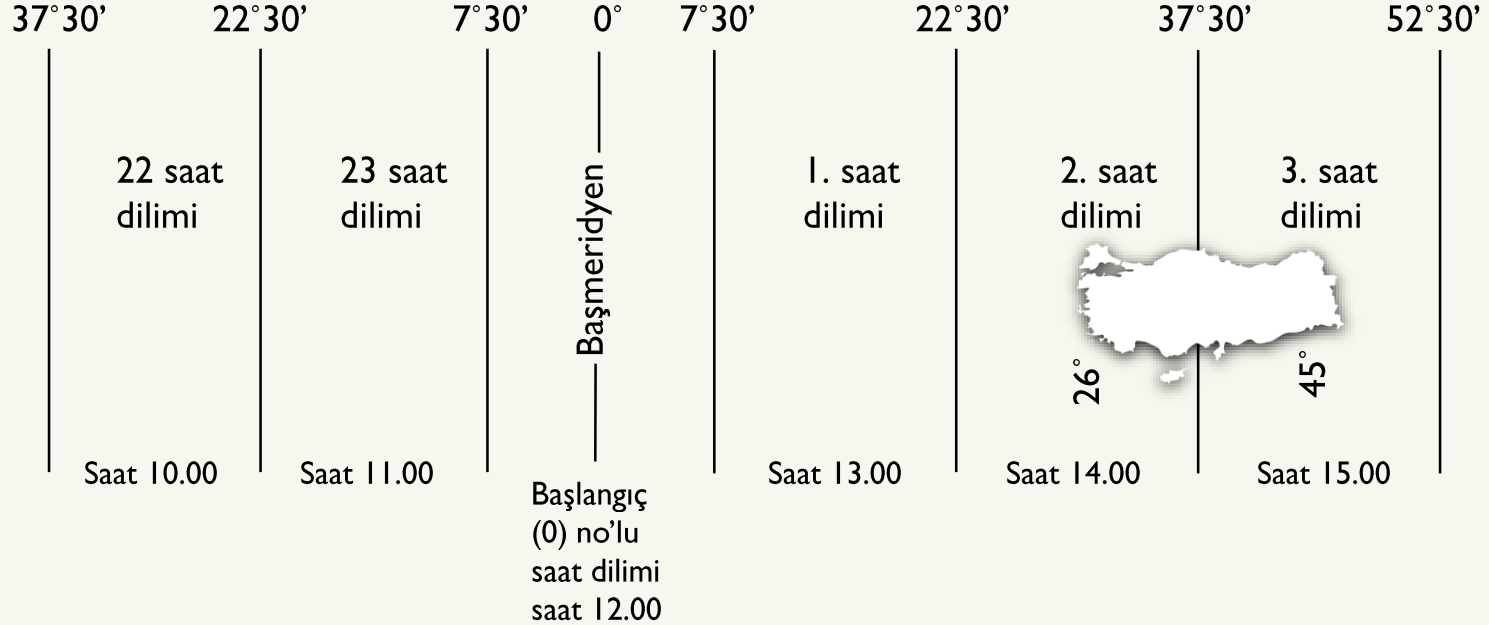
23 Eylül'de Güneş, İstanbul'da 05.30'da doğduğuna göre aynı gün İğdır'da Güneş saat kaçta batar?

- A) 14.30
- B) 15.30
- C) 18.30
- D) 17.30
- E) 16.30

Saat Dilimleri ve Ulusal Saat

Uluslararası Saat Dilimleri

ÖRNEK

29° doğu boylamında yer alan İstanbul aşağıda verilen saat dilimlerinden hangisinde bulunmaktadır?

- A) 22. B) 23. C) 1. D) 2. E) 3.

ÖRNEK

Temmuz ayında, 37. doğu meridyeninde bulunan bir merkezin yerel saati ile ulusal saati arasında kaç dakikalık zaman farkı bulunur?

- A) 20 B) 25 C) 32 D) 35 E) 40

Türkiye'nin Matematik Konumu ve Sonuçları

Türkiye, $36^{\circ} - 42^{\circ}$ kuzey paralelleri ile $26^{\circ} - 45^{\circ}$ doğu meridyenleri arasında yer alır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye Ekvator'un kuzeyinde ve Greenwich'in doğusunda bulunan bir ülkedir.

Türkiye'nin matematik konumunun sonuçları şöyle sıralanabilir:

- Doğu - batı istikametinde 76 dakika yerel saat farkı bulunur.
- Aynı anda tek ortak saat kullanılır. Çünkü doğu - batı yönünde fazla geniş değildir.
- Güneş ışınları hiçbir zaman dik açıyla gelmez.
- İki meridyen arası uzaklık yaklaşık olarak 85 - 86 km'dir.
- Orta kuşakta yer alır.

- Mevsimler belirgin olarak görülür.
- Kışın cephesel yağışlar fazladır.
- Güneyden kuzeye gidildikçe güneş ışınlarının geliş açısı küçülür.
- Güneyden kuzeye gidildikçe cisimlerin gölge boyu uzar.
- Güneyden kuzeye gidildikçe gece-gündüz süreleri arasındaki fark artar.
- Kuzeyden esen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken, güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı yükseltir.
- Dağların güney yamaçları daha sıcaktır. Buna bağlı olarak güney yamaçlarda yerleşmeler fazladır.

ÖRNEK

- I. Yer şekilleri engebelidir.
- II. Dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- III. Yarımada ülkesidir.
- IV. Güneye doğru Güneş ışınlarının geliş açısı artar.
- V. Yerel saati İtalya'dan ileridir.
- VI. Aynı anda birçok iklim özelliği görülür.

yukarıda verilen özelliklerden hangileri Türkiye'nin matematik konumunun sonucu değildir?

- A) I, III ve VI B) II, III ve V C) I, II ve III D) I ve IV E) II, III ve IV

Türkiye'nin Özel Konumu ve Sonuçları

- 1) Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunur. Bunun sonucunda;
 - a) Üç kıta arasında doğal köprü durumundadır. Bu nedenle Asya ile Avrupa arasındaki göçler Anadolu üzerinden gerçekleşmiştir.
 - b) Önemli ticaret yollarına geçitlik yapmıştır.
- 2) Doğal güzellikler bakımından zengindir.
- 3) Dünyada en fazla petrol çıkaran ülkelere komşudur.

4) Ortalama yükseltisi fazla olan bir ülkedir.

5) Yükseltisi batıdan doğuya doğru artar.

6) Gerçek alanı($814,578 \text{ km}^2$) ile izdüşümü alanı ($779,452 \text{ km}^2$) arasındaki fark fazladır. Bunun nedeni engebeli ve yüksek olmasından kaynaklanır.

ÖRNEK

Aşağıda verilen Türkiye'nin özel konum sonuçlarından hangisinde yer şekillerinin etkisinden söz edilemez?

- A) Sıcaklık ortalamalarının doğuya gidildikçe azalmasında
- B) Erzurum, Kayseri ve Bolu gibi merkezlerde kış turizminin gelişmiş olmasında
- C) Ulaşımın doğu – batı yönlü gelişme göstermiş olmasında
- D) Transit taşımacılığının gelişmiş olmasında
- E) Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde denizel etkinin iç kesimlere çok fazla sokulamamasında

7) Üç tarafı denizlerle çevrili ve yer yüzü şekilleri çeşitlidir. Bunun sonucunda;

- Çeşitli iklimler görülmektedir.
- Yetiştirilen ürün çeşidi artmıştır.
- Turizm faaliyetleri yaygındır.
- Bitki örtüsü çeşitliliği artmıştır.

8) Batıdan doğuya gidildikçe sıcaklık düşer.

9) Zengin yeraltı kaynaklarına sahiptir.

10) Türkiye özel konumu sayesinde birçok uluslararası kuruluşa üyedir. (NATO, Avrupa Konseyi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve İslam Konferansı Birliği)

Avrupa Birliği tam üyelik başvurusunu da yapmıştır.

11) Dağlar doğu – batı yönünde uzandığı için kuzey – güney yönlü ulaşım zordur.

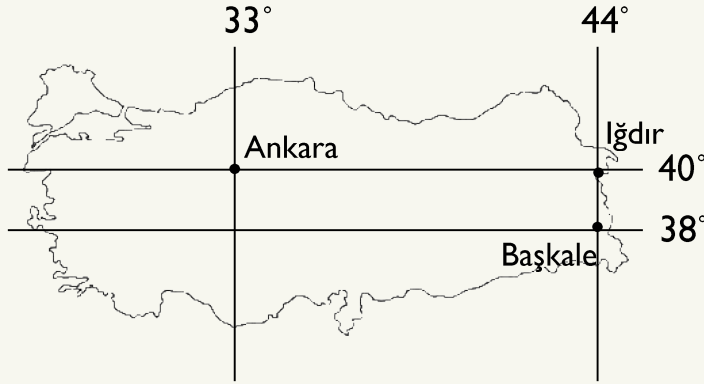
ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin hem matematik, hem de özel konumuna bağlı olarak değişen özellikleri arasında gösterilemez?

- A) Sıcaklık
- B) Gündüz süreleri
- C) Bitki örtüsü
- D) Basınç ve rüzgarlar
- E) Nemlilik

ÖRNEK

Aşağıdaki haritada Ankara, Iğdır ve Başkale'nin coğrafi koordinatları verilmiştir.

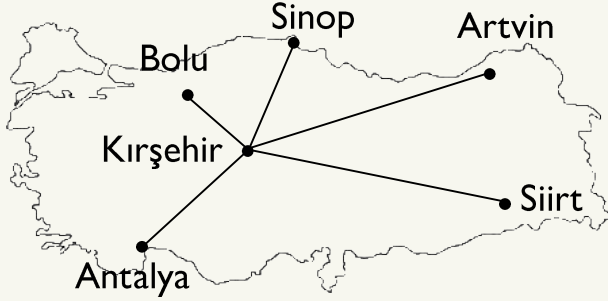

Yalnızca haritadaki bilgilerden yararlanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) 21 aralıkta Başkale'de gündüz süresi Ankara'dan uzundur.
- B) 21 haziranda Iğdır'da Başkale'den daha uzun gündüz yaşanır.
- C) Verilen kentlerin hepsinde 23 eylülde güneş doğduktan 12 saat sonra batar.
- D) En uzun günle en kısa gün arasındaki farkın en fazla olduğu yer Başkale'dir.
- E) Iğdır'ın yerel saati Ankara'ninkinden ileridir.

KPSS 2007

ÖRNEK

21 haziranda, haritada gösterilen kentlerin hangisinde, Kırşehir'e göre hem gündüz süresi daha kısadır hem de güneş daha erken doğar?

- A) Bolu
- B) Sinop
- C) Artvin
- D) Siirt
- E) Antalya

KPSS 2010

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de yer aldığı'nın bir göstergesi olamaz?

- A) Akdeniz Bölgesi'ndeki akarsuların kuzeyden güneye akması.
- B) Karadeniz Bölgesi'nde, aralık ayında, gündüz süresinin İç Anadolu Bölgesi'nden daha kısa olması.
- C) Marmara Bölgesi'nin yıl boyunca güneş ışınlarını Ege Bölgesi'nden daha eğik alması.
- D) Toros Dağları'nın güneye bakan yamaçlarının kuzey yamaçlarından daha sıcak olması.
- E) Coğrafi bölgelerin tümünde kuzey sektörlü rüzgarların sıcaklığı düşürmesi.

KPSS 2008

ÖRNEK

Türkiye'nin jeopolitik önemi üzerinde aşağıdakilerden hangisinin önemi daha azdır?

- A) Eski dünya karaları arasında merkezi bir konuma sahip olmasının
- B) Ekonomik ve siyasal bir güç merkezi olan Avrupa Birliği ülkelerine komşu olmasının
- C) Dört mevsimin belirgin olarak yaşanmasının ve aynı anda farklı iklim özelliklerinin görülmesinin
- D) Önemli petrol ve doğal gaz yataklarına sahip ülkelere komşu olmasının
- E) Uluslararası deniz ulaşımı açısından önemli bir bölgede bulunmasının

KPSS 2012

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi enlem ile sıcaklık arasındaki ilişkiye örnek gösterilemez?

- A) Antalya'da yerleşme üst sınırının Bolu'dan yüksek olması
- B) Akdeniz'de tuzluluk oranının Karadeniz'den fazla olması
- C) Aynı tür tarım ürününün İzmir'de Van'dan erken olgunlaşması
- D) Türkiye'de tarım ürünü çeşidinin Norveç'ten fazla olması
- E) İsveç'te buzul aşındırma şekillerinin Türkiye'ye göre daha yaygın olması

ÖRNEK

Bir kentin üzerinde bulunduğu paralel ve meridyen ağlarından yararlanarak belirlenen konumuna matematik konum denir. Buna göre, aşağıdakilerden hangisi, İstanbul'un matematik konumu ile açıklanamaz?

- A) Asya ve Avrupa kıtalarında toprağının olması
- B) 2. saat diliminde bulunması
- C) Kuzey Yarım Küre'de yer alması
- D) Yerel saatinin Ankara'dan geri olması
- E) Orta kuşakta bulunması

ÖRNEK

Türkiye'nin matematik konumu, aşağıdakilerden hangisi üzerinde etkili değildir?

- A) Kalıcı karların başlama sınırı
- B) Gece – gündüz süre farkı
- C) Güneş ışınlarının yere değme açısı
- D) Hem denizel hem karasal iklimlerin görülmesi
- E) Kullanılan ortak saat ayarı